

Марочкін О. І.,
к.ю.н., асистент кафедри
кримінальної юстиції
Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЗАКОНОДАВЧІ ВИМОГИ ДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ

Незважаючи на те, що Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) діє вже більше десяти років, окремі правові інститути, що були в ньому закладені, потребують доктринального осмислення та перевірки практикою правозастосування для їхнього правильного тлумачення та реалізації. До таких, зокрема, належить й інститут кримінальних процесуальних рішень. Зазначене обумовлює актуальність дослідження як моделі процесуальних рішень у КПК, так і вимог до них.

Аналіз положень КПК засвідчив, що для забезпечення відповідності процесуальних рішень до високих стандартів вимоги пред'являються не тільки до них безпосередньо, а й до суб'єкта та процедури їхнього прийняття. Розгляньмо детальніше зазначені вимоги до процесуальних рішень.

Вимоги, що пред'являються до процесуальних рішень. Так, до процесуальних рішень пред'являються, зокрема, вимоги законності (ч. 2 ст. 9, ч. 1 ст. 410 КПК), обґрунтованості (ч. 1 ст. 410 КПК), вмотивованості (ч. 4 ст. 370 КПК), справедливості (ч. 1 ст. 410 КПК), своєчасності (ст. 28 КПК) та неупередженості (ч. 2 ст. 9 КПК).

Зміст вимог законності, обґрунтованості та вмотивованості найбільш повно розкривається в КПК щодо судового рішення (ст. 370 КПК). При цьому вимога обґрунтованості стосується як обґрунтування процесуального рішення загалом (п. 6 ч. 1 ст. 251 КПК), так і обґрунтування окремих питань у рішенні (ч. 3 ст. 183 КПК). Вимога ж вмотивованості процесуального рішення формулюється законодавцем шляхом прямої вказівки на необхідність його мотивування (щодо постанови – ч. 4 ст. 280 КПК та щодо судового рішення – ч. 2 ст. 12 КПК); вказівки на необхідність мотивування окремих висновків (питань) у рішенні (ч. 10 ст. 101, ч. 3 ст. 225 КПК) та вказівки на необхідність викладення мотивів у рішенні (щодо постанови – ч. 1 ст. 340 КПК, ухвали – п. 1 ч. 3 ст. 152 КПК та вироку – ч. 2 ст. 420 КПК).

Вимога своєчасності процесуальних рішень впливає зі змісту засади розумності строків кримінального провадження (ст. 28 КПК). При цьому, розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для прийняття процесуальних рішень, які, у той же час, не перевищують строки, передбачені КПК для їхнього прийняття.

Окремо можна виділити також вимоги до змісту процесуальних рішень. Так, КПК визначає як загальний зміст постанови слідчого, дізнавача, прокурора (ч. 5 ст. 110 КПК), ухвали (ч. 1 ст. 372 КПК), вироку (ст. 374 КПК) та постанови суду (ст. 442 КПК), так і зміст окремих їх видів (зокрема, постанови – ч. 4 ст. 245¹ КПК, обвинувального акта –

ч. 2 ст. 291 КПК та ухвали – ч. 2 ст. 235 КПК). У деяких випадках, не наводячи повного змісту процесуального рішення, КПК обмежується конкретизацією окремих питань, які мають бути в ньому відображені (ч. 2 ст. 263, ч. 7 ст. 271 КПК).

Крім визначення вимог до процесуальних рішень як таких, у КПК встановлюються й наслідки недотримання їх. Так, наслідком недотримання вимоги обґрунтованості процесуального рішення є його скасування, що передбачено КПК для незаконних та необґрунтованих постанов слідчого (ч. 6 ст. 36 КПК), необґрунтованих рішень про арешт майна (ч. 1 ст. 174 КПК), необґрунтованого виправдувального вироку (п. 3 ч. 1 ст. 420 КПК) та необґрунтованої ухвали суду (п. 3 ч. 3 ст. 420 КПК).

Вимоги, що пред'являються до суб'єкта прийняття рішення, здебільшого стосуються суду та відображають його незалежність, об'єктивність, неупередженість, а також створення на підставі закону (статті 21–23 КПК).

Разом із тим КПК встановлює й наслідки недотримання таких вимог для процесуальних рішень. Так, судові рішення підлягає скасуванню, якщо в його ухваленні брав участь суддя, якому обґрунтовано було заявлено відвід на підставі обставин, які очевидні викликали сумнів у неупередженості судді (п. 2 ч. 1 ст. 415 КПК).

Вимоги, що пред'являються до процедури прийняття рішення. КПК передбачає випадки, за яких прийняттю процесуального рішення має передувати складна процедура його ініціювання та розгляду відповідного питання. Такі випадки стосуються передусім прийняття рішення при здійсненні судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Так, КПК встановлює вимоги до змісту клопотання, яким ініціюється прийняття рішення (ч. 1 ст. 184, ч. 3 ст. 274 КПК); вимоги щодо обґрунтування окремих питань у клопотанні (п. 8 ч. 3 ст. 234 КПК); обов'язок суб'єкта звернення із клопотанням довести певні обставини (щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження – ч. 3 ст. 132 КПК; щодо проведення слідчих (розшукових) дій – ч. 5 ст. 234 КПК; щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій – ч. 3 ст. 248 КПК; щодо продовження строку досудового розслідування – ч. 5 ст. 295¹ КПК; щодо здійснення спеціального досудового розслідування – ч. 1 ст. 297⁴ КПК); наявність обов'язкових додатків до клопотань (зокрема, витягу з ЄРДР – ч. 6 ст. 132 КПК; матеріалів, якими обґрунтовуються доводи клопотання, – ч. 3 ст. 234 КПК; документів, які підтверджують надання підозрюваному копій клопотання та матеріалів – ч. 3 ст. 184 КПК; переліку свідків, яких необхідно допитати – ч. 3 ст. 184 КПК), а також необхідність урахування особливих обставин при прийнятті рішення (ч. 2 ст. 152 КПК).

Проведений аналіз засвідчив складність нормативної моделі вимог до процесуальних рішень як частини відповідного інституту кримінального процесуального права та необхідність подальшого доктринального осмислення питань рішень у кримінальному процесі, вимог до них та процедури їхнього прийняття.

